

Til sidst vil jeg udtrykke det håb, at antologien kan være med til at give et mere velovervejnet og velafbalanceret forhold mellem konsensus og konflikt i fremtidige Danmarkshistorier, så vi slipper for flere fremstillinger, der udmaler enten den store harmoniske enhed trods store sociale forskelle eller udpensler den daglige klassekamp gennem tiderne på en måde, så det knapt er til at forstå, at systemet bestod.

John T. Lauridsen

Noter:

1. Red. af J. Würtz Sørensen og Lars Tvede. 2. udg. 1988.
2. Se bl.a. Hans H. Fusing: Herremand og fæstebonde, 1942 og de trykte tingbogsudgaver fra Landbohistorisk Selskab.
3. Se f.eks. H. D. Lind: Nyboder og dets beboere, 1882 og Skalk 1987:6.
4. Bl.a. Jørgen Jepsen: Politiets rolle ved faglige konflikter, i Jørn Vestergaard (red.). Sociale uroligheder. Poli og politik, 1986; Kurt Klaudi Klausen: Per Ardua ad Astra, Odense 1988; Kurt Klaudi Klausen og Flemming Mikkelsen: Konflikter, kollektive aktioner og protestbevægelser i Danmark, 1988.
5. Enkelte tudser som at håndværkerne skulle være den mest talrige gruppe i den jævne befolkning i København (s. 48), ændrer ikke herved.
6. S. 150 er overskriften. »Konklusivt om ideologi og strejkeudvikling«.
7. Jesper Due og Jørgen Steen Madsen: Slip sociologien løs!, 1983.

Ursula Dahlerup: *Baronessens Erin- dringer, 1840-1925*. (Gyldendal, 1989), 443 s.

Det er en overvældende bog, der bekræfter min teori om, at vi behøver ikke at læse romaner, idet virkeligheden overgår enhver fiktion. Ursula Dahlerup var et følsomt gemyt ikke så lidt überschwenglich, hvilket hun selv er-

kender, men der er kendsgerninger, dødsfald, der ikke lader sig forklare som nogen form for overdrivelse eller subjektiv udlæggelse. Hendes livsbane var præget af en hel del glæde og en overvældende masse sorg og modgang, man lider med hende, og man betages af hendes ukuelighed.

Ursula var datter af portrætmaleren Niels Peter Holbech og Caroline Gamborg, hvis far var professor i teologi, Anders Gamborg. Farfaderen var kofardikaptajn, en eventyrlig skikkelse, hvis kone måtte forlade hjemmet, fordi hun følte sig fortrængt af jomfru Ane, en ligeså fantastisk person, der med sit jævne sprog og sin gode forstand overtog husmoderens rolle. Ane havde kostbare smykker og dejligt tøj, og hun holdt sammen på de mange rigdomme, så længe hun levede. Det hører til bogens gysere, at hun kom til at arve sin samlever fuldt og helt, og at hun klogt ville overlade sine rigdomme til Ursula, der ikke turde modtage arven af frygt for forældrenes vrede. De mange penge blev ødslet bort, bogen har flere af den slags arvehistorier.

Ursulas far var rar og omgængelig, i sine bedste år uhyre efterspurgt både herhjemme og i udlandet, og man havde råd til at føre hus. Det sidste passede Caroline, Ursulas mor, hun var en strålende værtinde, beundret for sit smukke tøj og de udsøgte arrangementer, så afgjort bedst, når der var gæster. I hverdagen var hun på mange måder en plage, sippet og streng, og de to små piger blev tugtet og dresseret. Det knækede især den ældste, Marie, der mærkeligt nok var mest knyttet til sin mor. De små piger tilbød den smukke og strenge Caroline og tiggede hende om lidt kærlighed, og selv som voksne turde de ikke gøre hende imod.

Det var en lykke for Ursula, at hun i modsætning til søsteren kom meget i faderens atelier, hun havde talent for at

tegne og blev her opmuntret af familiens kunstneren maleren Ditlev Martens. Han ville gerne ha' hjulpet hende på vej, men selv den milde fader sagde stop. En lille pige var kun til for at glæde sine forældre ved lydighed og artighed.

Som det så ofte ses, kan eet menneske have flere talenter, Ursula ville gerne skrive, og hun havde en dejlig sangstemme. Musikken var i mange år hendes største glæde, men også her var der forbud imod professionel udøvelse. Et fint talent i hjemmene var kvinders område.

Musikken førte Ursula sammen med den eneste store kærlighed Peter Collet, her svæver hun over papiret, og hun er syg og næsten døddende, da denne lykke slås i stykker. Ursula lever resten af sit liv i mindet om de stærke følelser og kan som gammel skrive, at hun som kamelen drak før den lange ørkenvandring.

Søsteren Marie blev ikke gift, men der er beskrivelse af en forlovelse præget af hysteri og vanvid fra begges side. Ursula blev i 1869 gift med Hans Dahlerup, baron og søn af en admiral. Han var en stor mands ubetydelige søn, nervøs, i perioder sindssyg og meget vanskelig. De fik hurtigt fire børn, hvoraf to døde tidligt. Den ældste blev skudt eller skød sig i Paris, og kun den yngste, Joost fik et forholdvis langt liv. Han giftede sig med Alma Brøndum, en søster til Karin Michaelis, og hun beskrives af Ursula som »mit Livs Forbandelse«.

Ægtemanden døde fra Ursula og de fire børn, og man må sige gudskelov. Tilbage sad hun i trange kår, og her begynder Ursulas ørkenvandring og hendes ukuelighed. Af nød og trang fandt hun på at lave madrasser, viskestykker og gulvklude, det gav i perioder en udmærket indtægt, men ofte var hun uheldig, og hver gang hun skulle arve, må-

te hun bøje sig for grådige og forvilgede mennesker. Man blir lidt svimmel ved at læse om alle de kostbarheder, der ødes bort.

En hushjælp, frk. Birgit, blev på en mærkelig måde til en velsignelse for Ursula, idet hun fik et barn med både Hans og Joost Dahlerup, to drenge, som Ursula tog sig af. Den yngste, Benjamin, blev hendes trøst i alderdommen, men »uægte« var han jo, og faderen Joost turde ikke ta' sig af ham for den onde Alma. En menneskelig tragedie, der må betragtes med datidens øjne.

Bogen er stykket sammen af utallige småskrifter, hvoraf flere fortæller den samme historie på en lidt forskellig måde, og det har været et kæmpearbejde at samle dette værk. Der er al grund til at takke de to efterkommere Bent og Ulla Dahlerup.

Baronesens erindringer spænder fra guldalderetiden (og kunne ha' inspireret Karen Blixen) – til en mere social-realistisk periode omkring århundredskiftet, og de fortæller om kvinders forhold, hvordan de var prisgivet tidens normer og de strenge opdragere. Ursula følte tidligt glæden ved selv at tjene penge, men i det korte ægteskab var det en selvfølge, at den svage og ubetydelige ægtemand bestemte over familiens finanser. Man græder over, at de kunstneriske evner aldrig kom til den fulde udfoldelse, og at et betydeligt forretningstalant ikke blev støttet af en reel uddannelse. Hun klarede sig, men hvad har det ikke kostet.

Bogen er nem at læse, og den er svær at slippe. De grundige noter giver oplysning og forklaring også for unge læsere.

Ny Paludan-Müller